

AUTOR: GUILLEM CAMPS I ESTRADA
 TUTOR: JAUME SERRA CROUS
 2N BATXILLERAT CURS 2006/07
 IES L'ALT BERGUEDA (BAGA)

El Bagà medieval

Tothom sap que Bagà gaudeix d'un esplèndid nucli antic, que conserva el traçat dels carrers, des del dia de la seva creació i una església que, juntament amb la plaça porxada, és l'orgull de molts baganesos. Tot i així encara queden molts aspectes incerts sobre la història de Bagà, com per exemple, el traçat de les seves muralles, l'autèntica aparença de l'edifici de Palau o la situació i forma d'alguns portals.

Fent el treball de recerca de batxillerat vaig intentar fer un recull de totes les tesis sobre diversos aspectes conflictius de la vila, com pot ser les diferents teories sobre el traçat nord dels murs, o no tant problemàtics, com ara les fases de construcció de l'església. A partir de fonts diverses de gran utilitat, com poden ser les Baronies de Pinós i Mataplana de Serra i Vilaró, entre altres llibres, o la informació proporcionada per Pere Cascante i Ignasi Camps, vaig provar d'apropar-me el més possible a la realitat de la vila entre l'any 1233, data que Galceran III de Pinós creà la carta de franqueses, fins a finals de l'Edat Mitjana.

Dintre del contingut del treball trobem, un resum sobre les etapes de construcció de l'església, el perquè fou construïda en l'emplaçament actual (havent d'enderrocar cases relativament noves en el temps en que es plantejà la construcció del temple), i no al lloc que avui dia es coneix com els horts de Palau, emplaçament que no ha estat mai edificat, situat al nord de la vila i al costat de l'edifici de Palau; és d'estranyar, perquè a les baronies de Pinós, normalment, els edificis religiosos es situaven al costat de l'edifici de les estances dels senyors, com es pot veure en el cas de Guimerà, poble que també va pertànyer als barons de Pinós i que té una clara semblança en totes les característiques, a Bagà, excepte en la situació de l'església, això fa creure que l'única raó per a no construir l'edifici religiós allí és que a la zona dels horts de Palau de Bagà hi travessava pel bell mig una

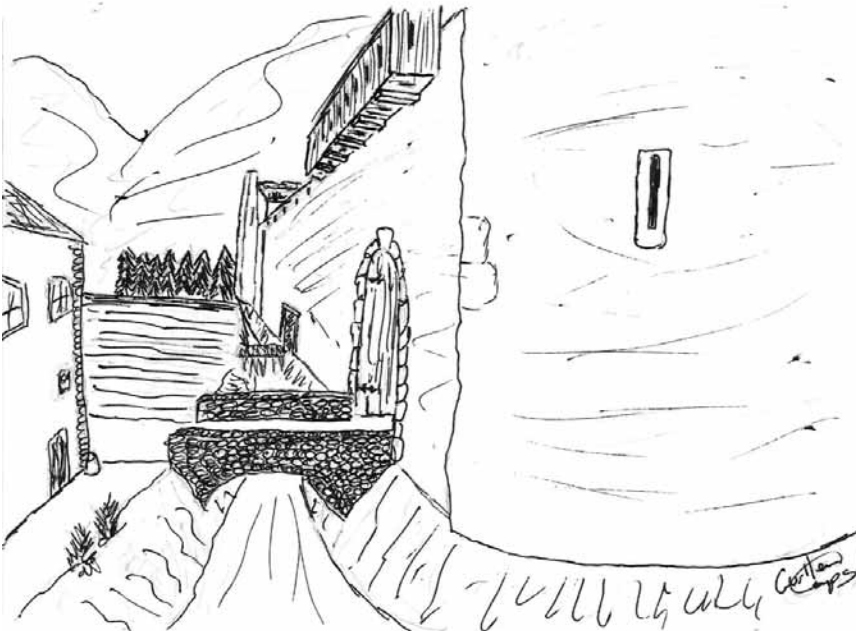

Fotografia d'arxiu amb una de les torres de l'antiga muralla de Bagà, concretament del portal de la Portella, al costat de la plaça porxada. (ARXIU J. SERRA CROUS)

part de la muralla, cosa que feia inviable la construcció del temple en aquella àrea.

En el treball, també, hi podem trobar una cronologia on s'hi daten tots els barons de Pinós i els fets més importants que protagonitzaren cadascú d'ells, a partir de Galceran III de Pinós i la seva muller Esclaramonda. Entre alguna de les proeses més importants, hi podem trobar, per exemple, la negativa de Pere I Galceran de Pinós a lliurar alguns dels seus capitans al tribunal de la Inquisició per ser jutjats. Arran d'aquest fet, les tropes del rei de Catalunya entraren a Bagà, l'any 1307; l'expedició de Galceran V de Pinós a Sardenya, que, ferit en batalla, moria al Rosselló; durant la guerra civil entre el rei Joan i la Generalitat (1462-72), les tropes reials entraren a Bagà i empengueren dures represàlies i, fins i tot, incendiaren el Raval, ja que la població de Bagà es mostrava partidaria de la Generalitat. Durant anys, les tropes enemigues atacaran Bagà pel carrer Raval, ja que, en ser fora muralles, no tenia defensa.

Deixant de banda les històries dels principals barons, el treball es torna a encarar cap a l'arquitectura i es basa en l'edifici de Palau, edifici emblemàtic i, alhora, molt difícil de saber com va ser la seva estructura inicial, ja que ha rebut moltíssimes modificacions al llarg de tota l'història. A partir de les diverses fonts consultades, he arribat a la conclusió que en els seus inicis estava format solament per un edifici de planta rectangular i estava unit a una torre a través d'una passarel·la de fusta. L'edifici comptava amb 3 plantes, incloent-hi l'entresòl, on hi situariem la cuina, els magatzems, els cellers i, fins i tot, algun establiment; a la primera planta, hi situariem estrictament les habitacions senyorials, on hi habitaven els barons, i, ja a la de dalt de tot, hi haurien les estances dels servents que cuidaven del castell i s'encarregaven de servir els senyors. Aquest conjunt d'edificis hauria estat englobat dintre d'un pati tancat que

en un principi hauria estat format per una estacada, que posteriorment s'hauria substituït per murs de pedra.

Els senyors de Pinós, tal com era costum en la seva època, tenien bregues contra tothom, però, l'enemic per excel·lència d'aquesta família era el bisbe d'Urgell. Durant totes les generacions dels Pinós, se citen bregues contra el bisbat d'Urgell, sense deixar de banda les bregues puntuals contra els senyors de Berga, amb els quals es disputaven la possessió del castell de Guardiola. Cal dir que ningú no s'ha d'imaginar batalles multitudinàries ni conflictes realment destructius per als involucrats, sinó que es tractava de petites escaramusses

La fotografia de les restes d'una torre i el dibuix hipotètic del pas de ronda (J.SERRA CROUS)

entre senyors. Els fets més destructius per a la vila de Bagà foren conflictes causats per la seva condició de súbdits dels rei de la Corona d'Aragó. Tornant a les bregues, o disputes entre petits senyors, les més importants foren quan Galceran V de Pinós protagonitzà una lluita l'any 1349 a les Valls de la Vansa (Alt Urgell) contra l'enemic per excel·lència del casal dels Pinós, el famós bisbe d'Urgell. Hi ha una infinitat de cites de bregues entre aquests dos senyors; tot i així el treball també remarca els fets més durs de la vila. Per exemple: l'any 1307, Bernat de Fonollar, procurador general del rei, ja havia entrat a la comarca i, l'any 1308 la baronia ja estava en poder reial, però més tard, va ser lliurada a l'hereu Pere II Galceran de Pinós.

En el treball també hi trobem l'organització dels exèrcits que participaven en aquests conflictes. No serà fins al segle XVII que Bagà tindrà els primers soldats professionals; fins aleshores l'exèrcit estava format per "l'host", cos format per homes de la vila, que quan feia falta, eren convocats al "metentso"; d'aquí prové el mot sometent. En els casos que sonava el viafora, s'avisava que es faria una expedició fora de la vila, tots els homes de la qual estaven obligats a seguir el seu senyor.

L'armament era pagat i mantingut per cada viltà, i s'havia de tenir com a mínim una arma a casa; naturalment els vilatans estaven mancats d'entrenament i, sovint, d'experiència, pel que eren molt vulnerables durant els conflictes. Per aquest motiu, el senyor disposava d'una "cavalcada" que consistia en un seguit de nobles i homes de confiança que muntaven a cavall i disposaven d'armes i armadures molt més potents que les que disposaven els vilatans.

També se cita que, en alguns moments els senyors contractaven "clientes" que eren soldats professionals, els quals vivien de la guerra i, naturalment, no cal dubtar de la seva efectivitat envers els vilatans, per això, molts cops els barons preferien un reduït grup de "clientes" que no pas a tota una host sencera.

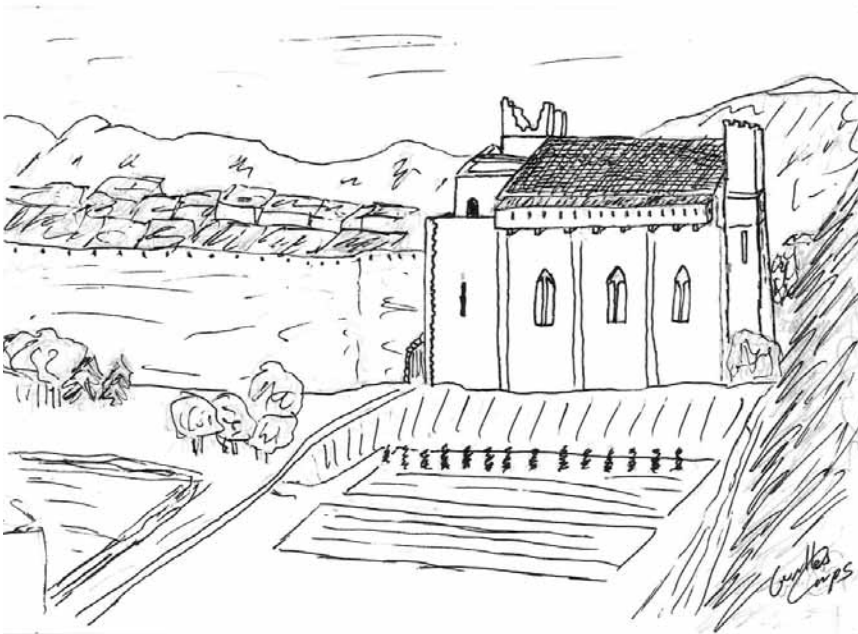
Les muralles, tal com s'ha mencionat anteriorment, és un altre tema confús que també tracta en el treball. A part del traçat de la part nord de la vila, les teories sobre l'estructura d'aquestes són varies, per exemple i han teories que creuen que els passos de ronda que recorrien el mur per tot el recinte eren estructures fetes de fusta, però si observem la fotografia del portal de la Portella, al sud oest de la vila, al costat de la plaça porxada, podem veure com es divisa el pas de ronda, ressaltat de color vermell, fet de pedra, i es distingeix clarament

Encara no es coneix amb certesa el perímetre de les muralles de Bagà.

de l'ampit, remarcat de color blau, (petit mur de pedra construït sobre la muralla que servia per protegir els defensors situats sobre el pas de ronda), naturalment el pas de ronda era molt més ample del que ens ha arribat als nostres dies.

Finalment podem dir que, tot i que Bagà gaudeix d'una història medieval bastant important, encara queden molts punts per a concretar i molta feina per a intentar acostar-nos el més possible a la realitat del Bagà medieval. Segurament, el punt més conflictiu de la vila són les muralles, i l'edifici de Palau; fins i tot hi han teories que creuen que una fossa podia haver estat construïda a la part nord de la vila, tocant als murs de Palau; tot i no tenir clar el traçat exacte dels murs de Bagà, la vila havia de fer una certa impressió, delimitat per un fort pendent pel qual hi transcorria el riu Bastareny, al sud; al' est, la defensa natural estava formada pel Torrent de Paller, avui soterrat; al nord, si les teories del fossat que es fonamenten per la filtració exterior de calç a la paret nord d'un dels Pous de palau fossin certes, la defensa hauria estat difícil i, encara que els murs no fossin realment grans muralles -com les de Carcassona, per exemple- realment tenien una gran utilitat, que en el cas de la paret oest, al no gaudir de cap defensa natural, va ser contrarrestat amb l'edificació de 4 torres, ja que era la paret que comprenia més torres de defensa.

[Vilà - Papereria i Oficina]

Material d'oficina
Material escolar
Mobles d'oficina
Informàtica
Regal

Passeig de la Indústria 30 · 08600 Berga · tel. 93 8211848 · papvila@ofiepert.es www.vilaoficines.cat